

Mag. Sandra Vuleta,
OŠ Dragomirja
Benčiča – Brkina Hrpelje

Tekoča tehnika branja je pot do bralnega razumevanja

Reading Fluency Boosts Reading Comprehension

IZVLEČEK: Prispevek predstavlja razvijanje bralne pismenosti pri branju neumetnostnega besedila v 3. razredu osnovne šole. Učenci so spoznavali pomen zdravih rastlin tako, da so v skupinah med seboj sodelovali, brali, si izmenjevali izkušnje, se učili drug od drugega in medsebojno komunicirali.

S tem se je povečala učenčeva dejavna vloga, odgovornost, višale so se zahteve in razvijala se je refleksija o lastnem učenju. Delo na tak način učiteljem ponuja nove priložnosti, kako spodbuditi učence, da več in bolje berejo.

Ključne besede: branje, tekočnost branja, bralno razumevanje, sodelovalno učenje

Abstract

This paper discusses the development of reading literacy in non-fiction reading resources in Grade 3 of primary school. Working in groups, pupils learned about the importance of medicinal plants by reading, sharing, learning from, and connecting with one another.

The activities strengthened their active involvement, accountability, demands, and self-reflection. Working in this manner provides teachers with fresh ways to motivate students to read more and better.

Keywords: reading, reading fluency, reading comprehension, cooperative learning

Uvod

Branje je poleg govora, poslušanja in pisanja ena izmed najpomembnejših komunikacijskih dejavnosti, ki jih učenci usvajajo v začetnem procesu opismenjevanja (Marjanovič Umek, Fekonja, Peklaj in Pečjak, 2012). Učenec se med šolanjem srečuje z različnimi umetnostnimi in neumetnostnimi besedili, ki z leti postajajo daljša in zahtevnejša. V fazi začetnega opismenjevanja branje temelji na hitrem prepoznavanju besed, kasneje pa temelji na razumevanju celotnega besedila.

V projektu Bralna pismenost in razvoj slovenščine – OBJEM je nastalo devet gradnikov bralne pismenosti, ki predstavljajo ključna področja razvijanja bralne pismenosti na vseh stopnjah izobraževanja (Novak idr., 2022, str. 17–19). Ob koncu 1. vzgojno-izobraževalnega obdobja (VIO) se pri učencu za gradnik Tekoče branje in Razumevanje besedil pričakuje, da izkaže pričakovane dosežke kot kaže preglednica 1.

Preglednica 1: Gradnik bralne pismenosti z opredeljenimi elementi in dokazi (Novak, 2022)

Gradnik	Element gradnika	Kako učenec ob koncu 1. VIO izkaže pričakovani dosežek
TEKOČE BRANJE	→ Tehnika branja → Natančnost → Hitrost → Izraznost → Ritem	→ Polglasno ali glasno tekoče bere s tiskanimi in pisanimi črkami zapisana besedila, z redkimi premori, omahovanji, ponovitvami ter v enakomernem ritmu (glede na bralno gradivo). → Natančno bere s pravilno artikulacijo glasov. → Besede povezuje v besedne zveze/povedi, vključi stavčno intonacijo.
RAZUMEVANJE BESEDIL	→ Sistematično razvijanje branja z razumevanjem → Iskanje, primerjanje, urejanje, organiziranje podatkov iz besedil → Sklepanje, razbiranje bistva → Povzemanje in vrednotenje besedil → Uporaba bralnih učnih strategij → Uzaveščanje procesa branja	→ Odgovori na vprašanja o prebranem besedilu na vseh ravneh razumevanja. → Prepozna okoliščine nastanka besedila in sporočevalčev namen. → Prepozna bistvene podatke, poišče bistvo in besedilo ustno obnovi. → Prepozna temo. → Postavlja vprašanja, vezana na prebrano besedilo. → Uporabi osnovne bralne strategije za razumevanje besedila.

Primer iz prakse: tekoča tehnika branja podpira bralno razumevanje

a) Namen branja z razumevanjem

Sonja Pečjak (1995) pravi, da je končni namen učenja bralno razumevanje gradiv. Boljše ko je branje z razumevanjem, lažje učenec vstopa v proces učenja.

Eden izmed namenov branja neumetnostnih besedil v 3. razredu je tudi ta, da učencem pomagamo vstopiti v svet branja za učenje, ki je bolj intenzivno in sistematično od 4. razreda dalje. Da bi jih spodbudili k bralnemu razumevanju in uživanju v branju neumetnostnih besedil, je smiselno povečati dejavno vlogo učencev pri pouku in uporabljati enostavne bralne strategije. S takšnim načinom poučevanja učencem ponudimo orodja za šolski uspeh. Tako postanejo odgovorni za svoje razumevanje prebranega in prevzemajo odgovornost za lastni napredek. Pomembno je, da se učitelji zavedamo, da se bralno razumevanje gradi pred, med in po branju.

b) Dejavnosti pred branjem in spoznavanje zdravilnih rastlin

Da bi bili učenci že na začetku šolskega dela zainteresirani za branje, je pomembno, da učitelji organiziramo dejavnosti, s katerimi pritegnemo vse učence k učenju in branju. Kot pravi dr. Ranko Rajović, avtor sistema učenja NTC, je pomembno, da učence

spodbujamo k divergentnemu razmišljanju, npr. učenju skozi asociacije.

Učenci so v uvodnem delu s pomočjo odkrivanja paralelnih asociacij aktivirali svoje predznanje tako, da so skušali poiskati geslo za obravnavano temo (Slika 1). Geslo je bilo **Zdravilne rastline**.

Slika 1: Paralelne asociacije

V nadaljevanju so bile pripravljene dejavnosti, ki so pri učencih sprožile še več radovednosti. Zastavljene so bile zanimive uganke in kratki opisi rastlin ter slike o lipi, kamilici in črnem bezgu. Učenci so uganke in opise najprej poslušali, nato so v ovojnici poiskali ustrezne rešitve, torej slike zdravilnih rastlin. Ker so bili ves čas razdeljeni v heterogene skupine po tri, je vsak učenec moral rešiti eno uganke in poiskati ustrezno rešitev. Na tak način so si učenci razdelili vloge za kasnejše

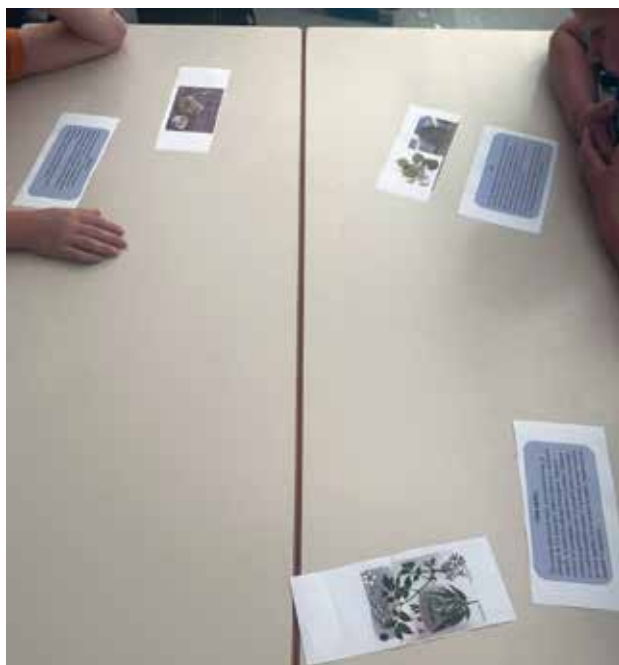
branje besedil po odstavkih, ki je sledilo v nadaljevanju dejavnosti.

Slika 2: Reševanje ugank

Primeri ugank:

- Kot drevo slovenstva se to drevo predstavlja, iz cvetov okusen napitek se pripravlja. (*lipa*)
- Kaj je to, kar ščiti zelenjavo pred napadi uši in hkrati ponuja nam zdravilne cvetove? (*kamilica*)
- Prav v teh dneh se po poljih in travnikih bohotijo grmički odeti v belo cvetočo obleko. Kaj je to? (*črni bezeg*)

Slika 3: Branje besedila o zdravilnih rastlinah

Učenec, ki je predhodno ugotovil rešitev uganke o zdravilnih rastlinah, je v nadaljevanju prebral še kratek opis te rastline. To besedilo je moral dvakrat tiho prebrati zato, da je rastlino bolje spoznal in da je lahko svoje besedilo tekoče prebral sošolcem v skupini. Na tak način so vsi učenci v skupini bolj natančno spoznali zdravilne rastline.

Radovednost se je še stopnjevala, zato so učenci dobili še nekaj zanimivih vprašanj o zdravilnih rastlinah. Vprašanje je vsebovalo dva podatka. Iz danih podatkov so učenci prišli do rešitve na podlagi sklepanja in s pomočjo podatkov iz opisa rastlin.

Primer vprašanja:

- **Kaj imata skupnega število 500 in ♥?** Iz teh dveh podatkov so učenci sklepali, da lipa doseže starost do 500 let in da so listi nepravilno srčaste oblike.
- **Kaj imata skupnega 7 m in črne jagode?** Iz teh dveh podatkov so učenci sklepali, da je črni bezeg visok do 7 m in da je svoje ime dobil po črnih jagodah.

Šele potem so se lahko učenci ob slikah in opisih zdravilnih rastlin pogovorili o namenu branja takšne vrste besedil ter zakaj bi bilo znanje o zdravilnih rastlin za njih pomembno v življenju. Razmišljali so, kje in kdaj bi to znanje uporabili, kakšne so posledice ali koristi tega znanja za njihovo življenje ipd. Ugotovili so, da to znanje potrebujejo, ko zbolijo, da si znajo sami pomagati ipd. Učenci so bili pozvani, da poiščejo rek ali pregovor o zdravju. Skupaj smo se pogovorili o pomenu reka **»Zdravje je naše največje bogastvo«**.

V nadaljevanju je sledilo delo z besedili na delovnih listih, s pomočjo katerih so iskali podatke o zdravilnih rastlinah in jih vpisali v primerjalno matriko. Še prej so se pogovorili, kaj morajo upoštevati in znati, da bodo dobro razumeli besedilo o zdravilnih rastlinah.

Skupaj smo oblikovali kriterije uspešnosti in jih zapisali na tablo.

Uspešen bom, ko bom:

- 3x tiho in natančno prebral besedilo o zdravilni rastlini,
- 1x glasno in natančno prebral besedilo sošolcem v svoji skupini,
- podčrta ključne podatke v besedilu,
- podatke znal vpisati v primerjalno matriko,
- znal oblikovati 2 ali 3 vprašanja iz prebranega besedila.

c) Dejavnosti med branjem

Pred branjem je bilo treba preveriti razumevanje nekaterih besed, kot so: *cvetni košek*, *platnena vrečka*, *ustna votlina*, *žrelo*, *grgrati*, *bronhiji*, *obkladek*, *nervoza*, *bronhitis*, *krči*, *čajna mešanica* ... in po potrebi pojasnili njihov pomen.

Ker so učenci na tabli že imeli zapisane kriterije uspešnosti, je bil potek dejavnosti med branjem jasen in razumljiv. Vsak učenec je prebral svoje besedilo najprej dvakrat tiho, da se je z opisom dobro seznanil. Nato je med tretjim tihim branjem podčrtil pomembne podatke oz. ključne besede in te besede tudi večkrat tiho prebral, da je izboljšal tehniko branja. Tako so se učenci pripravili na glasno branje ostalim učencem v svoji skupini. Med tem ko je sošolec glasno bral, so ga ostali poslušali. S pozornim poslušanjem so ugotavljali, kateri so skupni oz. podobni podatki vsem zdravilnim rastlinam in v čem se razlikujejo.

V sklepnem delu te dejavnosti so učenci na prazne bele lističe zapisali še 2 ali 3 vprašanja iz svojega prebranega

besedila. Ta vprašanja so bila uporabljena za preverjanje razumevanja prebranega v sklepnem delu šolskega dela.

Po branju

Po branju so se učenci lotili skupnega izpolnjevanja že vnaprej pripravljene primerjalne matrike na listu A3. Na delovnem listu so bila zapisana vprašanja in vrste zdravilnih rastlin. Matriko so izpolnjevali s pomembnimi podatki. Najprej je eden izmed učencev v skupini prebral prvo vprašanje, nato je vsak zase poiskal ustrezen podatek v svojem besedilu in ga povedal na glas. Učenec, ki je prebral vprašanje, je odgovore oz. podatke tudi vpisoval. Na tak način so se vsi učenci v skupini izmenjali kot bralci, zapisovalci in iskalki podatkov (Slika 4).

Za preverjanje razumevanja prebranega smo se igrali zanimivo igrico »Tu imam odgovor«. Učencem je bil podan odgovor, oni pa so morali med svojimi zapisanimi vprašanji poiskati smiselno vprašanje. Smiselnost

Slika 4: Skupinsko delo z besedili

vprašanj smo sproti preverjali. Ta naloga je bila učencem zanimiva. Najmanj težav z iskanjem svojih vprašanj so imeli pri jasnih in direktnih odgovorih iz besedila kot npr.

Odgovor: Nabiramo le cvetne koške. – **Smiselno**

vprašanje: Katere dele rastline (kamilice) nabiramo?

Primeri odgovorov, ko je zahtevana višja raven bralnega razumevanja npr. odgovor: *Dokaz za to je, da se zelo*

potimo; je učencem povzročal težave pri oblikovanju ustreznih vprašanj. Težje so smiselno povezovali nekatere podatke in tako ustvarili miselno shemo oz. znanje ter ga uporabili v novih primerih.

Čisto na koncu učnega sklopa so učenci opravili samoevalvacijo. Dobili so izstopni listek, na katerega so zapisali dve stvari, ki so se jih naučili in eno vprašanje, ki se jim je porajalo (Slika 5).

Dve stvari, ki sem se jih naučil/-a:	Da je brezg zdravilna rastlina.
Vprašanje, ki se mi poraja:	Da brezg zraste do 7m visoko. Zakaj brezgovih (jagod) jagod ne jemo?
Dve stvari, ki sem se jih naučil/-a:	Naučila sem se, da obstaja črni bezek. Naučila sem se, da se po bezgovem čaju potimo in iz soka izločamo strupene stvari.
Vprašanje, ki se mi poraja:	Če lahko iz črnega bezga naredimo sok?
Dve stvari, ki sem se jih naučil/-a:	Da s temi čaji ne smemo pretiravati. Da lažja težave: bolezni, poškodbe...
Vprašanje, ki se mi poraja:	Zakaj jagod ne smemo jesti ali so kakšne kemikalije noter ki proizvajajo (st) strup?

Slika 5: Izstopni listek

Sklep

Načrtovani cilji za razvijanje gradnika Tekoče branje in Razumevanje prebranega, ki so nastali v projektu OBJEM, so bili uresničeni. Učenci so ob upoštevanju elementov obeh gradnikov zmogli izbrano besedilo samostojno in ob podpori vrstniškega učenja večkrat tiho in glasno tekoče prebrati ter ga razumeti.

Tak pristop učencem omogoča enostavno uporabo bralnih strategij in dejavnejšo vlogo, kar vodi k uspešnejšemu doseganju ciljev, kjer tudi abstraktni pojmi postanejo bolj konkretizirani. Izkušnje, ki jih pridobivajo z dejavnim učenjem, vplivajo na trajnejše znanje.

Viri in literatura

Haramija, D. in Ivanuš-Grmek, M. (2020). Gradniki bralne pismenosti. V D. Haramija (ur.), *Gradniki bralne pismenosti: teoretična izhodišča* (str.

7–28). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru; Pedagoška fakulteta: Zavod RS za šolstvo. <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/view/515/631/1148-2>

Košak Babuder, M. (2012). *Bralno razumevanje in razvoj branja za učenje pri otrocih iz manj spodbudnega okolja zaradi revščine* [Doktorska dizertacija]. Pedagoška fakulteta.

Kramarič, M., Kern, M., in Pipan, M. (2022). *Lili in Bine 3. Učbenik za slovenščino v tretjem razredu osnovne šole* (str. 77–78). Rokus Klett. <https://www.lilibi.si>

Marjanovič Umek, L., Fekonja Peklaj, U. in Pečjak, S. (2012). *Govor in branje otrok: ocenjevanje in spodbujanje*. Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Novak, N. (2022). *Postopno, sistematično in individualizirano opismenjevanje in razvijanje bralne pismenosti*. Zavod RS za šolstvo. https://www.zrss.si/pdf/Postopno_sistematisco_in_individualizirano_opismenjevanje_in_razvijanje_bralne_pismenosti.pdf

Pečjak, S. (1995). *Ravni razumevanja in strategije branja. Priročnik za učitelje na razredni in predmetni stopnji osnovne šole*. Založba Different.

Penner-Wilger, M. (2008). *Reading Fluency: A Bridge from Decoding to Comprehension*. https://eps.schoolspecialty.com/downloads/other/acad-read/fluency_research.pdf

Vuleta, S. (2016). *Spodbujanje tekočnosti branja pri enojezičnih in dvojezičnih tretješolcih: vpliv dobre poučevalne prakse in treninga bralne tekočnosti*. Pedagoška fakulteta.

IZ ZALOŽBE ZAVODA RS ZA ŠOLSTVO

POUK NA PROSTEM

Priročnik za učiteljice in učitelje razrednega pouka

Številne raziskave govorijo o pozitivnih učinkih pouka na prostem na znanje, učenje in počutje učencev, pa tudi na šole kot skupnosti. Pouk na svežem zraku **izboljša učne dosežke, poveča motivacijo, izboljša fizično in mentalno zdravje, poveča koordinacijo, ravnotežje in ročne spretnosti** ter **omogoča socialni razvoj učencev**. Pri spodbudi za izvajanje in sami izpeljavi pouka na prostem, bo zagotovo v pomoč priročnik Pouk na prostem.

Priročnik je razdeljen v **šest zvezkov, združenih v mapi**. Gradivo vključuje dejavnosti na petih področjih: okolje, sporazumevanje, matematika, umetnost in igra na prostem. Dejavnosti so zasnovane tako, da spodbujajo vrstniško sodelovanje, gibanje in igro. Učenec razvija znanja in veščine z izkušnjami v neposrednem okolju: v dejavnosti je aktivno vključen, saj mu na prostem ponudimo miselne izzive, ki ga pripeljejo do povezovanja znanja, odkrivanja novega in raziskovanja novih vprašanj. Dejavnostim so **priloženi učni listi, kartice z izzivi ter orodja za samovrednotenje**.

NOVO

